

Ihmisoikeussanasto

suomi-ruotsi-englanti

IHMISOIKEUSSANASTO: YLEISET.....	2
IHMISOIKEUSSANASTO: YK.....	12
IHMISOIKEUSSANASTO: EUROOPAN NEUVOSTO (EN)	21
IHMISOIKEUSSANASTO: EUROOPAN UNIONI (EU)	25
IHMISOIKEUSSANASTO: EUROOPAN TURVALLISUUS- JA YHTEISTYÖJÄRJESTÖ (ETYJ)	28
IHMISOIKEUSSANASTO: ALUEELLISET IHMISOIKEUSJÄRJESTELMÄT	31

IHMISOIKEUSSANASTO: YLEISET

SUOMI

alkuperäiskansa

Viitataan tietyn alueen alkuperäisiin asukkaisiin ja heidän elämäntapaansa. YK:n kansainvälisen työjärjestön (ILO) Itsenäisten maiden alkuperäis- ja heimokansoja koskeva yleissopimus (ILO:n sopimus nro 169) määrittelee alkuperäiskansoiksi kansat, jotka polveutuvat väestöstä, joka asui maassa sen valloituksen, asuttamisen tai nykyaikaisten valtionrajojen muodostumisen aikaan ja joka on ainakin osittain säilyttänyt omat sosiaaliset, taloudelliset, kulttuuriset ja poliittiset instituutionsa. Alkuperäiskansaa ei pidä sekoittaa vähemmistö-terminiin. Saamelaiset ovat Euroopan ainoa alkuperäiskansa.

RUOTSI

ursprungsfolk, ursprungsbefolkning, urfolk

ENGLANTI

indigenous people

allekirjoittaa (sopimus)

Kansainvälisen ihmisoikeussopimuksen allekirjoittaminen on sopimuksen ratifiointia edeltävä askel, jolla valtio ilmaisee aikeensa sitoutua sopimukseen. Vrt. kohta ratifioiminen, ratifiointi.

underteckna

sign

edistää (ihmisoikeuksia)

Ihmisoikeussopimukseen sitoutuneella valtiolla ja sen viranomaisilla on erityinen velvollisuus edistää ja suojella ihmisoikeuksia. Edistämällä viitataan erilaisiin ihmisoikeuksien kunnioittamista ja loukkausten ehkäisemistä koskeviin toimenpiteisiin.

främja

Lähde: Euroopan Ihmisoikeussopimus / Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna

promote

Lähde: Euroopan Ihmisoikeussopimus / European Convention on Human Rights

ehdottomat oikeudet

Ihmisoikeudet, joista valtiot eivät voi poiketa edes hätätilan aikana. Käytetään myös muun muassa termiä absoluuttiset oikeudet. Esimerkiksi kidutuksen kieltoa ei saa loukata missään olosuhteissa.

absoluta rättigheter

absolute rights

<p>ei-sitova (asiakirja) Ihmisoikeuksia koskevat julistukset eivät ole oikeudellisesti sitovia asiakirjoja toisin kuin kansainväliset ihmisoikeussopimukset. Ks. myös kohdat julistus ja sopimus.</p>	icke-bindande	non-binding
<p>ihmisoikeusindikaattorit Esimerkiksi YK:n ihmisoikeusvaltuutetun toimisto ja Euroopan perusoikeusvirasto (FRA) ovat kehittäneet erityisiä indikaattoreita, ”mittareita”, joiden avulla voidaan tarkastella ihmisoikeuksien toteutumista.</p> <p>http://www.ohchr.org/EN/Issues/Indicators/Pages/HRIndicatorsIndex.aspx</p> <p>http://fra.europa.eu/en/project/2011/fundamental-rights-indicators</p>	människorättsindikatorer	human rights indicators
<p>ihmisoikeusasiakirja Kansainvälisiä ihmisoikeussopimuksia ja -julistuksia kutsutaan ihmisoikeusasiakirjoiksi, ammattislangissa myös ihmisoikeusinstrumenteiksi.</p>	människorättsinstrument	human rights instrument
<p>ihmisoikeusloukkaus Ihmisoikeuksien vastaiset toimet (tai toimimattomuus) ovat ihmisoikeusloukkauksia. Usein käytetään muotoa ihmisoikeusrikkomus, joka pitää sisällään teon moitittavuuteen liittyvän vähättelevän arvioinnin. Räikeimmät ihmisoikeusloukkaukset ovat kansainvälisen oikeuden vastaisia rikoksia (kuten rikokset ihmisyttä vastaan).</p>	kränkning av mänskliga rättigheter	human rights violation
<p>ihmisoikeuspuolustaja YK:n ihmisoikeuspuolustajia koskevassa julistuksessa (1998) todetaan, että kaikilla on oikeus puolustaa ihmisoikeuksia.</p>	människorättsförsvarare	human rights defender

<p>Ihmisoikeuspuolustajan on kuitenkin hyväksyttävä ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus ja ymmärrettävä sen universaalisuus. Ihmisoikeuspuolustaja ei voi ajaa vain joitakin ihmisoikeuksia ja kiistää toiset. Lisäksi ihmisoikeuksien puolesta tehtävän työn tai toiminnan on oltava ehdottomasti rauhanomaista. Ihmisoikeuspuolustajia koskevat Euroopan unionin suuntaviivat (EU Guidelines on Human Rights Defenders) hyväksyttiin vuonna 2004 . Suomen ulkoasiainhallinto puolestaan hyväksyi niiden toimeenpanoa edistävän ohjeen marraskuussa 2014.</p>	<p>Lähde: Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus / Europaparlamentets och rådets förordning 235/2014</p>	<p>Lähde: Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus / Regulation of the European Parliament and of the Council 235/2014</p>
<p>jakamaton (ihmisoikeudet) Ihmisoikeudet muodostavat jakamattoman kokonaisuuden. Oikeuksia ei voi erottaa toisistaan esimerkiksi niin, että toiset oikeudet kuuluisivat jollekin yksilölle ja toiset eivät. Kansalais- ja poliittiset oikeudet (KP-oikeudet) sekä taloudelliset, sivistykselliset ja kulttuuriset oikeudet (TSS-oikeudet) ovat yhtä tärkeitä.</p>	<p>odelbar</p>	<p>indivisible</p>
<p>julistus Kansainväliset ihmisoikeusjulistukset eroavat ihmisoikeussopimuksista siinä, etteivät ne ole oikeudellisesti sitovia asiakirjoja. Julistusten sisällöt voivat kuitenkin kehittyä osaksi sitovaa kansainvälistä oikeutta.</p>	<p>deklaration</p>	<p>declaration</p>
<p>järjestökantelu Osaan ihmisoikeussopimuksista liittyy järjestöjen valitusoikeus koskien sopimusveloitteiden noudattamattomuutta. Tiettyjen järjestöjen mahdollisuudesta valittaa Euroopan sosiaalisen peruskirjan täytäntöönpanoa valvovalle komitealle käytetään nimitystä järjestökantelu.</p>	<p>organisationsklagomål</p>	<p>collective complaint</p>
<p>kansainvälinen humanitaarinen oikeus</p>	<p>internationell humanitär rätt</p>	<p>international humanitarian law</p>

<p>Humanitaarista oikeutta sovelletaan aseellisissa konflikteissa. Sen tarkoituksena on suojella taistelukyvyttömiä sotilaita ja siviilejä. Keskeisimmät humanitaarista oikeutta käsittelevät asiakirjat ovat Geneven vuoden 1949 neljä yleissopimusta lisäpöytäkirjoineen sotien ja muiden aseellisten selkkausten uhrien suojelusta.</p>	<p>Lähde: Neuvoston päätös / Rådets beslut 2010/48/EY liite I, 11 artikla</p>	<p>Lähde: Neuvoston päätös / Council decision 2010/48/EY liite I, 11 artikla</p>
<p>kansainväliset ihmisoikeudet / kansainvälinen ihmisoikeusjuridiikka Kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa turvatut oikeudet muodostavat kokonaisuuden, jota voidaan tarkastella omana oikeudenalanaan. Kansainvälisistä ihmisoikeuksista käytetään joskus virheellisesti termiä ihmisoikeuslaki.</p>	<p>internationell människorättslagstifning</p>	<p>international human rights law</p>
<p>kollektiiviset oikeudet Kollektiiviset oikeudet eli nk. kolmannen sukupolven ihmisoikeudet (käytetään myös nimitystä solidaarisuus-oikeudet) kohdistuvat ihmisryhmiin (yhteisöihin, yhteiskuntaan ja kansaan), kuten kansojen itsemääräämisoikeus. Ihmisoikeudet jaotellaan usein kolmeen sukupolveen, mikä kuvastaa oikeuksien kehittymistä eri vaiheissa.</p>	<p>kollektiva rättigheter</p>	<p>collective rights</p>
<p>lisäpöytäkirja / valinnainen pöytäkirja Ihmisoikeussopimuksia voidaan täydentää lisäpöytäkirjoilla. Esim. Euroopan ihmisoikeussopimukseen on hyväksytty 16 lisäpöytäkirjaa. Usein ne ovat sopimusosapuolille valinnaisia, esim. taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevan yleissopimuksen (TSS-sopimus, 1966) valinnainen pöytäkirja (2008), joka mm. mahdollistaa yksilövalitukset.</p>	<p>tilläggsprotokoll / fakultativt protokoll</p>	<p>additional protocol / optional protocol</p>
<p>luovuttamaton (ihmisoikeudet) Ihmisoikeuksien luovuttamattomuudella viitataan siihen, että ne kuuluvat synnynnäisesti jokaiselle ihmiselle, eikä niitä voida ottaa pois eikä niistä voi pätevästi luopua.</p>	<p>oförytterlig</p>	<p>inalienable</p>

<p>oikeuskäytäntö Oikeuskäytännöllä tarkoitetaan tuomioistuinten tekemissä ratkaisuissa ja oikeudellisissa lausunnoissa muodostettuja sääntöjä ja periaatteita. Oikeuskäytäntö muodostuu tuomioistuinten laintulkinnosta.</p>	<p>rättspraxis</p>	<p>case law / jurisprudence</p>
<p>oikeus tuomioistuinmenettelyyn Jokaisen oikeus saada asiansa tuomioistuimen käsiteltäväksi ja oikeus oikeudenmukaiseen ja julkiseen oikeudenkäyntiin ovat keskeisiä ihmisoikeuksia. Esimerkiksi Euroopan unionin perusoikeuskirjan mukaan jokaisella on oikeus kohtuullisen ajan kuluessa oikeudenmukaiseen ja julkiseen oikeudenkäyntiin riippumattomassa ja puolueettomassa tuomioistuimessa, joka on etukäteen laillisesti perustettu.</p>	<p>rätt till domstolsprövning</p>	<p>access to court</p>
<p>oikeussuojan saatavuus / oikeussuojan saavutettavuus / oikeusturvan saavutettavuus /oikeuden saatavuus /oikeuteen pääsy Tiukimman määrittelyn mukaan tällä tarkoitetaan mahdollisuutta tulla kuulluksi oikeudessa, mutta yleensä termiin sisällytetään kaikki käytettävissä olevat oikeusturvamekanismit, kuten eri valtuutetut ja oikeusasiamiehet jne. Termille ei ole tarkkaa määritelmää, ja jotkut tutkijat korostavat sen merkitsevän lähinnä tarkastelutapaa, jossa korostetaan, että oikeusjärjestelmän pitää olla yhdenvertaisesti käyttökelpoinen ja sen tulosten oikeudenmukaisia sekä yksilöllisesti että yhteisöllisesti tarkasteltuna.</p>	<p>tillgång till rättsskydd/rättssäkerhet</p>	<p>access to justice</p>
<p>oikeusvaltioperiaate Oikeusvaltioperiaatteella tarkoitetaan, että valtion julkisen vallan käyttö perustuu lakiin ja että kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava lakia. Kaikilla valtion kansalaisilla ja viranomaisilla on velvollisuus noudattaa oikeussääntöjä, ja oikeussääntöjä soveltavat</p>	<p>rättsstatsprincip Lähde: Suomen perustuslaki / Finlands grundlag (731/1999), 1 luku 2 §</p>	<p>rule of law Lähde: Suomen perustuslaki / The Constitution of Finland (731/1999), 1 luku 2 §</p>

riippumattomat tuomioistuimet. Myös perus- ja ihmisoikeuksien noudattaminen sisältyy osana oikeusvaltioperiaatteen.

perusoikeudet

Yksilölle kansallisessa perustuslaissa turvatut oikeudet. Suomen perustuslaissa perusoikeudet sisältyvät lain 2 lukuun. Kansalliset perusoikeudet ja kansainväliset ihmisoikeudet muodostavat yhdessä toisiaan täydentävän oikeudellisen suojajärjestelmän. Usein käytetäänkin yhdistelmämuotoa perus- ja ihmisoikeudet, kun halutaan viitata koko järjestelmään.

grundläggande rättigheter

Lähde: Euroopan unionin perusoikeuskirja / Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna

fundamental rights

Lähde: Euroopan unionin perusoikeuskirja / Charter of fundamental rights of the European Union

perusvapaudet

Ihmisoikeudet käsittävät sekä oikeuksia johonkin että vapauksia jostakin. Erityisesti kansalais- ja poliittiset oikeudet sisältävät perusvapauksia, kuten sananvapauden, yhdistymisvapauden ja kokoontumisvapauden. Käytetään usein yhdistelmänä ”ihmisoikeudet ja perusvapaudet”.

grundläggande friheter / fri- och rättigheter

fundamental freedoms

Lähde: Euroopan unionin perusoikeuskirja / Charter of fundamental rights of the European Union

päätöslauselma

Päätöslauselmaksi eli resoluutioksi kutsutaan esimerkiksi kansainvälisten järjestöjen (kuten YK:n) tai muiden organisaatioiden antamia painokkaita suosituksia, joilla pyritään edistämään jonkin asiointilan muuttumista tai kehittymistä haluttuun suuntaan.

resolution

resolution

ratifioiminen, ratifioida

Ratifiointi tarkoittaa sopimukseen lopullista sitoutumista (vrt. allekirjoitus) ratifiointiasiakirjan tallentamisen myötä. Ratifiointia käytetään etenkin valtioiden välisissä sopimuksissa, joiden voimaansaattaminen edellyttää valtiosisäistä hyväksyntää.

ratificering, ratificera

ratification, ratify

Lähde: Euroopan Ihmisoikeussopimus / European Convention on Human Rights

sopimus

traktat / fördrag

treaty

<p>Kansainväliset ihmisoikeussopimukset ovat oikeudellisesti sitovia asiakirjoja. Toisissa valtioissa kansainvälinen sopimus tulee ratifioinnin jälkeen suoraan osaksi kansallista oikeusjärjestystä, toisissa taas sopimus on erikseen saatettava osaksi maan sisäistä oikeutta. Ihmisoikeussopimukset laaditaan yleensä jossakin kansainvälisessä järjestössä, kuten YK:ssa. Ihmisoikeussopimusten täytäntöönpanoa valvovat usein erityiset niitä varten perustetut elimet, kuten YK:n sopimuksia valvovat komiteat. Muilla kuin kansainvälisen ihmisoikeussopimuksen muotoon laadituilla ihmisoikeusasiakirjoilla ei yleensä ole oikeusjärjestykseen kuuluvan normin asemaa.</p>		
<p>sotarikos Sotarikos on sodan tai muun aseellisen selkkauksen yhteydessä tapahtuva kansainvälisissä sopimuksissa rikokseksi määritelty teko.</p>	<p>krigsförbrytelse Lähde: Rikoslaki/Strafflag (39/1889), 11 luku 5 §</p>	<p>war crime Lähde: Rikoslaki / The Criminal Code of Finland (39/1889), 11 luku 5 §</p>
<p>suojella (ihmisoikeuksia) Velvoitteella suojella ihmisoikeuksia tarkoitetaan erilaisia toimenpiteitä loukkausten ehkäisemiseksi ja oikeussuojan takaamiseksi.</p>	<p>skydda</p>	<p>protect</p>
<p>suositus Esim. YK:n sopimuksia valvovat komiteat antavat valtioille suosituksia ihmisoikeuksien toimeenpanemiseksi sekä niitä koskevien epäkohtien ja puutteiden korjaamiseksi. Ne eivät ole oikeudellisesti sitovia.</p>	<p>rekommendation</p>	<p>recommendation</p>
<p>syrjintä Syrjinnällä tarkoitetaan ihmisten eriarvoista kohtelua tai erilaiseen asemaan asettamista ilman hyväksyttävää syytä. Ks. yhdenvertaisuus. Syrjinnän kielto sisältyy jossain muodossa kaikkiin kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin.</p>	<p>diskriminering Lähde: Euroopan Ihmisoikeussopimus / Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna</p>	<p>discrimination Lähde: Euroopan Ihmisoikeussopimus / European Convention on Human Rights</p>
<p>syrjintäkielto / syrjinnän kielto</p>	<p>icke-diskriminering</p>	<p>non-discrimination</p>

Syrjintäkiellon periaate sisältyy useisiin kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin ja muihin asiakirjoihin. Suomessa perustuslaki sisältää yleisen syrjintäkiellon. Ks. syrjintä.

tasa-arvo

Tasa-arvolla tarkoitetaan suomen kielessä yleensä erityisesti sukupuolten välistä tasa-arvoa. Yleistä ihmisten välistä samanarvoisuutta tarkoitettaessa käytetään suomen kielessä termiä yhdenvertaisuus.

jämställdhet

Lähde: Suomen perustuslaki / Finlands grundlag (731/1999), 2 luku 6 §

equality

Lähde: Suomen perustuslaki / Finlands grundlag (731/1999), 2 luku 6 §

täytäntöönpano (sopimusmääräykset/veloitteet)

Ratifioimalla ihmisoikeussopimuksen valtio sitoutuu kansainvälisesti sopimusmääräysten täytäntöönpanoon kansallisella tasolla.

uppfyllande

fulfilment

toimivalta (ihmisoikeuselin)

Suomen kielessä käytetään myös termiä mandaatti.

befogenhet, behörighet

mandate

tutkimamenettely (ihmisoikeussopimus)

Ihmisoikeussopimusta koskeva luottamuksellinen menettely, jossa sopimusvalvontaelin voi oma-aloitteisesti aloittaa tutkinnan saatuaan tietoa vakavista tai järjestelmällisesti tapahtuvista ihmisoikeusloukkauksista.

utredningsförfarande

inquiry procedure

valtioiden velvollisuudet

Ihmisoikeussopimukseen sitoutuneella valtiolla ja sen viranomaisilla on velvollisuus kunnioittaa, suojella ja turvata ihmisoikeuksia (respect, protect and fulfil)

staternas förpliktelser

State obligations

valtiovalitus

Osa ihmisoikeussopimuksista, kuten Euroopan ihmisoikeussopimus, mahdollistaa valtioiden valitusoikeuden toistensa toimista. Mekanismi on harvoin käytetty ja edellyttää yleensä valitusoikeuden nimenomaista hyväksymistä.

statsklagomål

State complaint

<p>varauma (ihmisoikeussopimus) Valtiolla on kansainvälisen oikeuden mukaan rajoitettu mahdollisuus tehdä varaumia kansainvälisiin sopimuksiin. Varaamalla valtio ilmoittaa, ettei se sitoudu joihinkin sopimuksen sisältämiin velvoitteisiin. Varaumat eivät kuitenkaan saa olla sopimuksen ja/tai sen tarkoituksen vastaisia.</p>	<p>reservation</p>	<p>reservation Lähde: Euroopan Ihmisoikeussopimus / European Convention on Human Rights, III osa 57 artikla</p>
<p>voimaansaattaminen Lainsäädäntötoimi, jolla kansainvälisen velvoitteen, yleensä valtiosopimuksen, säännökset saatetaan kansallisesti voimaan eli soveltamiskelpoisiksi lainkäytössä ja hallinnossa.</p>	<p>ikraftsättande</p>	<p>enforcement Lähde: Euroopan Ihmisoikeussopimus / European Convention on Human Rights</p>
<p>yhdenvertaisuus Yhdenvertaisuudella tarkoitetaan ihmisten samanarvoisuutta riippumatta sukupuolesta, iästä, etnisestä tai kansallisesta alkuperästä, kansalaisuudesta, kielestä, uskonnosta tai vakaumuksesta, vammasta, mielipiteestä, terveydentilasta, seksuaalisesta suuntautumisesta tai muusta henkilöön liittyvästä syystä. Yhdenvertaisuus on perusoikeus, josta säädetään mm. perustuslaissa, yhdenvertaisuuslaissa, rikoslaissa ja työsopimuslaissa. Perustuslaissa yhdenvertaisuuden periaatteella viitataan sekä syrjinnän kieltoon että ihmisten yhdenvertaisuuteen lain edessä. Ks. syrjintä.</p>	<p>likabehandling Lähde: Yhdenvertaisuuslaki / Diskrimineringslag (1325/2014), 1 luku 1 §</p>	<p>equality Lähde: Yhdenvertaisuuslaki / Non-discrimination Act (1325/2014), 1 luku 1 §</p>
<p>yksilön oikeudet / yksilöoikeudet Tarkoitetaan oikeuksia, joiden subjekti on yksilö, eli yksilölle taattuja oikeuksia. Vrt. kollektiiviset oikeudet.</p>	<p>individuella rättigheter</p>	<p>individual rights</p>
<p>yksilövalitus (ihmisoikeussopimus) Yksilön valitusoikeus ihmisoikeussopimusta valvovalle kansainväliselle toimielimelle. Yksilövalitusoikeus on perinteisesti koskenut lähinnä</p>	<p>individuellt klagomål</p>	<p>individual complaint</p>

kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskevia sopimuksia, mutta suuntauksena on ollut laajentaa yksilövalitusoikeutta koskemaan myös muita sopimuksia, erityisesti taloudellisia, sivistyksellisiä ja sosiaalisia oikeuksia sisältäviä sopimuksia. Euroopan ihmisoikeussopimukseen sisältyy yksilövalitusoikeus: yksittäinen henkilö voi tehdä valituksen Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen. Yksilövalituksen vaatimuksena on, että ensin on käytettävä kansalliset oikeussuojakeinot. Valitus kansainväliselle elimelle on mahdollista vasta tämän jälkeen.

yleissopimus (ihmisoikeuksia koskeva)

Yleissopimukseen voi myöhemmin liittyä myös sellainen valtio, joka ei ole ollut alun perin sopimusta laatimassa.

konvention

convention

IHMISOIKEUSSANASTO: YK		
SUOMI	RUOTSI	ENGLANTI
<p>ihmisoikeusneuvoston erityistoimenpiteet Toimet (esim. erityisraportoitajat), joilla tarkastellaan tietyn valtion ihmisoikeustilannetta tai jotain erityistä ihmisoikeusteemaa.</p>	MR-rådets särskilda/speciella procedurer	special procedures of the Human Rights Council
<p>ihmisoikeusneuvoston valitusmenettely Vuonna 2007 perustettu valitusmenettely, joka antaa yksilölle, ryhmälle tai kansalaisjärjestölle mahdollisuuden valittaa ihmisoikeusneuvostolle minkä tahansa valtion alueella tapahtuneesta ihmisoikeusloukkauksesta. Valituksen tekijän on oltava itse loukkauksen kohde tai sillä on oltava suoraa ja luotettavaa tietoa tapahtuneesta.</p>	MR-rådets klagomålsförfarande	Human Rights Council complaint procedure
<p>ihmisoikeussopimusta valvova elin YK:n jokaista ihmisoikeussopimusta varten on perustettu erityinen komitea, joka valvoo, että jäsenvaltiot noudattavat sopimusvelvoitteitaan kyseisen sopimuksen osalta.</p>	övervakande organ för implementeringen av konvention	human rights treaty body
<p>Kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskeva yleissopimus (CEDAW) Käytetään usein myös suomen kielessä pelkästään lyhennettä CEDAW. Sopimukseen liittyy valinnainen pöytäkirja yksilö- ja ryhmävalituksista (1999). Finlex SopS 67/1986</p>	<p>Konventionen om avskaffande av all slags av diskriminering av kvinnor (CEDAW) Fakultativt protokoll om enskild klagorätt till konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor</p> <p>Lähde: ulkoministeriö</p>	<p>Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (CEDAW) Optional Protocol to the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (CEDW-OP)</p>

<p>Kaikkinaisen rotusyrjinnän poistamista koskeva kansainvälinen yleissopimus (CERD) Käytetään usein myös suomen kielessä pelkästään lyhennettä CERD. Finlex SopS 37/1970</p>	<p>Internationell konventionen om avskaffande av alla former av rasdiskriminering Lähde: ulkoministeriö</p>	<p>International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination (ICERD)</p>
<p>Kansainvälinen rikostuomioistuin Vuonna 2002 perustettu kansainvälinen rikostuomioistuin käsittelee sotarikoksia, rikoksia ihmisyyttä vastaan ja joukkotuhontaa. Vrt. kansainvälinen tuomioistuin.</p>	<p>Internationella brottmålsdomstolen</p>	<p>International Criminal Court (ICC)</p>
<p>Kansainvälinen tuomioistuin Kansainvälinen tuomioistuin perustettiin YK:n peruskirjalla vuonna 1945, toimii Haagissa. YK:n oikeudellinen elin, joka ratkoo vain valtioiden välisiä kiistoja. Lisäksi YK:n toimielimet ja erityisjärjestöt voivat pyytää tuomioistuimelta neuvoa-antavia lausuntoja. Se sekoitetaan usein kansainväliseen rikostuomioistuimeen tai väliaikaisesti Jugoslavian ja Ruandan sotarikostuomioistuihin.</p>	<p>Internationella domstolen Lähde: YK-sanasto, Suomen YK-liitto</p>	<p>International Court of Justice (ICJ)</p>
<p>Kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus (KP-sopimus) Käytetään yleisesti nimitystä KP-sopimus (ja vastaavasti käytetään nimitystä KP-oikeudet). Sopimuksella on valinnaiset pöytäkirjat yksilövalituksista (1966) ja kuolemanrangaistuksen poistamisesta (1989). Finlex SopS 7/1976</p>	<p>Internationell konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (MP-konventionen) Fakultativt protokoll om enskild klagorätt till den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, fakultativa protokollet syftande till dödsstraffets avskaffande Lähde: ulkoministeriö</p>	<p>International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR) Optional protocol to the International Covenant on Civil and Political Rights, Second Optional Protocol to the International Covenant on Civil and Political Rights, aiming at the abolition of the death penalty</p>

<p>Kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen ja halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastainen yleissopimus Käytetään usein myös suomen kielessä pelkästään lyhennettä CAT. Sopimukseen liittyy valinnainen pöytäkirja kansallisesta ja kansainvälisestä valvontajärjestelmästä (2002). Finlex SopS 59/1989</p>	<p>Konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning Fakultativt protokoll till konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning Lähde: ulkoministeriö</p>	<p>Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CAT) Optional Protocol to the Convention against Torture and other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment</p>
<p>loppupäätelmät Tutustuttuaan sopimusvaltion raporttiin ja muihin tietolähteisiin YK:n sopimusvalvontaelin julkaisee loppupäätelminä arviointinsa tulokset ja niihin liittyvät suositukset.</p>	<p>slutsatser och rekommendationer</p>	<p>concluding observations / concluding comments</p>
<p>määräaikaisraportti YK:n keskeisiä ihmisoikeussopimuksia koskee sopimusvaltioiden hallitusten velvollisuus raportoida määräajoin sopimusvalvontaelimille sopimusten toteuttamisesta ja mahdollisista ongelmista tai puutteista. Määräaikaisraportteja edeltää ensimmäinen raportti (initial report).</p>	<p>periodisk rapport</p>	<p>periodic report</p>
<p>ratkaisu (yksilövalitus)</p>	<p>beslut</p>	<p>View</p>
<p>Siirtotyöläisten ja heidän perheenjäsentensä oikeuksia koskeva yleissopimus</p>	<p>Konventionen om skyddet av alla migrantarbetares och deras familjers rättigheter (ICRMW)</p>	<p>International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families (ICRMW)</p>

<p>Tahdonvastaisesti kadonneiden henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus</p>	<p>Konventionen till skydd för alla människor mot påtvingade försvinnanden</p>	<p>International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance (ICPPED)</p>
<p>Taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus (TSS-sopimus) Käytetään yleisesti nimitystä TSS-sopimus (ja vastaavasti käytetään nimitystä TSS-oikeudet). Sopimukseen liittyy valinnainen pöytäkirja yksilövalituksista (2013). Finlex SopS 6/1976</p>	<p>Internationell konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (ESK-konventionen) Fakultativt protokoll till Internationell konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter</p> <p>Lähde: ulkoministeriö</p>	<p>International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR) Optional Protocol to the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights</p>
<p>Vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus Käytetään usein myös lyhyempää muotoa YK:n vammaissopimus. Sopimukseen liittyy valinnainen pöytäkirja (2006). Finlex SopS 27/2016</p>	<p>FN:s konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning Fakultativt protokoll till konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning</p> <p>Lähde: ulkoministeriö</p>	<p>Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD) Optional Protocol to the Convention on the Rights of Persons with Disabilities</p>
<p>yksinkertaistettu raportointimenettely Vuodesta 2010 vaiheittain sopimusvaltioiden saataville tuotu menettelyvaihtoehto, jossa määräaikaisraportti muodostuu hallituksen vastauksista sopimusvalvontaelimen esittämiin kysymyksiin.</p>	<p>förenklat rapporteringsförfarande</p>	<p>Simplified Reporting Procedure</p>
<p>YK:n alkuperäiskansojen/alkuperäiskansasioiden pysyvä foorumi YK:n talous- ja sosiaalineuvoston (ECOSOC) alainen neuvoa-antava toimielin. Foorumin tehtävänä on</p>	<p>FN:s permanenta forum för ursprungsfolk Lähde: YK-sanasto, Suomen YK-liitto</p>	<p>United Nations Permanent Forum on Indigenous Issues (UNPFII)</p>

tiedottaa ja ottaa kantaa alkuperäiskansoja koskeviin kysymyksiin erityisesti taloudelliseen ja sosiaaliseen kehitykseen, kulttuuriin, ympäristökysymyksiin, koulutukseen, terveyteen ja ihmisoikeuksiin liittyen.
<https://www.un.org/development/desa/indigenous-peoples/unpfii-sessions-2.html>

YK:n erityisjärjestöt

FN:s fackorgan

United Nations specialized agencies

YK:n kansainväliset erityisjärjestöt toimivat itsenäisesti, ja niillä on oma organisaationsa ja taloutensa. Erityisjärjestöjä on 16, kuten Kansainvälinen työjärjestö (The International Labour Organization, ILO) ja Maailman terveysjärjestö (World Health Organization, WHO).

YK:n ihmisoikeuskomissio

FN:s kommission för mänskliga rättigheter (MR-rådet)

United Nations Commission on Human Rights (UNCHR)

Ihmisoikeuskomissio toimi YK:n ihmisoikeuksiin erikoituneena elimenä vuodesta 1946 vuoteen 2006 asti, jonka jälkeen sen korvasi ihmisoikeusneuvosto. Käytetään suomenkielessä myös nimitystä ihmisoikeustoimikunta.

YK:n ihmisoikeuskomitea

FN:s kommitté för mänskliga rättigheter (MR-kommittén)

Human Rights Committee

Sekoitetaan usein ihmisoikeusneuvostoon. YK:n ihmisoikeuskomitea on 18 riippumattoman asiantuntijan muodostama elin, jonka tehtävänä on valvoa YK:n kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan sopimuksen noudattamista. Jäsenvaltiot raportoivat määräajoin komitealle sopimuksen toimeenpanemista.

YK:n ihmisoikeusneuvosto

FN:s råd för mänskliga rättigheter (MR-rådet)

UN Human Rights Council

<p>Ihmisoikeusneuvosto korvasi vuonna 2006 YK:n ihmisoikeuskomission (josta käytetään myös nimitystä ihmisoikeustoimikunta).</p>		
<p>YK:n Ihmisoikeusneuvoston neuvonantava komitea</p>	<p>MR-rådets rådgivande kommitté</p>	<p>Human Rights Council Advisory Committee</p>
<p>YK:n ihmisoikeusvaltuutettu</p>	<p>Högkommissarien för mänskliga rättigheter</p>	<p>United Nations High Commissioner for Human Rights</p>
<p>YK:n ihmisoikeusvaltuutetun toimisto</p>	<p>Kontoret för FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter Lähde: YK-sanasto, Suomen YK-liitto</p>	<p>Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR)</p>
<p>YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista</p>	<p>FN:s deklaration om ursprungsfolkens rättigheter</p>	<p>United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples</p>
<p>YK:n julistus kansallisiin tai etnisiin, uskonnollisiin tai kielellisiin vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden oikeuksista</p>	<p>FN:s förklaring om rättigheter för personer som tillhör nationella eller etniska, religiösa och språkliga minoriteter</p>	<p>United Nations Declaration on the Rights of Persons Belonging to National or Ethnic, Religious and Linguistic Minorities</p>
<p>YK:n kidutuksen vastainen alakomitea YK:n kidutuksen vastaisen komitean alakomitea, joka valvoo YK:n kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen täytäntöönpanoa sen valinnaisen pöytäkirjan ratifioineissa sopimusvaltioissa tekemällä vierailuja paikkoihin, joissa pidetään tai voidaan pitää vapautensa menettäneitä henkilöitä.</p>	<p>FN:s underkommitté för förebyggande av tortyr</p>	<p>Subcommittee on Prevention of Torture (SPT)</p>

YK:n kidutuksen vastainen komitea	FN:s kommitté mot tortyr	Committee Against Torture (CAT)
YK:n lapsen oikeuksien komitea	FN:s kommitté för barnets rättigheter	Committee on the Rights of the Child (CRC)
YK:n naisten syrjinnän poistamista käsittelevä komitea	FN:s kommitté för avskaffande av all form av diskriminering av kvinnor (CEDAW)	Committee on the Elimination of Discrimination against Women (CEDAW)
YK:n rotusyrjinnän poistamista käsittelevä komitea	FN:s kommitté för avskaffandet av alla former av rasdiskriminering	Committee on the Elimination of Racial Discrimination (CERD)
YK:n siirtotyöläisten oikeuksia käsittelevä komitea	FN:s kommitté för skyddet av alla migrantarbetares och deras familjers rättigheter (ICRMW)	Committee on Migrant Workers (CMW)
YK:n tahdonvastaisia katoamisia käsittelevä komitea	FN:s kommitté mot påtvingade försvinnanden	Committee on Enforced Disappearances (CED)
YK:n taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia käsittelevä komitea	FN:s kommitté för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter	Committee on Economic, Social and Cultural Rights (CESCR)
YK:n talous- ja sosiaalineuvosto Laaja-alaisesti taloudellisia, sosiaalisia ja ympäristöön liittyviä kysymyksiä käsittelevä neuvosto. https://www.un.org/ecosoc/en/home	FN:s ekonomiska och sociala råd	Economic and Social Council (ECOSOC)
YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia käsittelevä komitea	FN:s kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning	Committee on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD)

<p>YK:n yleiskokous Kaikilla YK:n jäsenvaltioilla on osallistumisoikeus yleiskokoukseen. Yleiskokouksessa neuvotellaan asioista, jotka myöhemmin välittyvät YK:n eri toimielimille.</p>	<p>FN:s generalförsamling</p>	<p>United Nations General Assembly</p>
<p>YK:n yleiskokouksen III-komitea / kolmas komitea Yleiskokouksen kolmas komitea käsittelee ihmisoikeuskysymyksiä ja muita sosiaalisia, humanitaarisia ja kulttuurisia aiheita.</p>	<p>FN:s generalförsamlings tredje utskott</p>	<p>Third Committee of the United Nations General Assembly</p>
<p>YK:n yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistus Käytetään useita myös lyhennettyä muotoa YK:n ihmisoikeusjulistus.</p>	<p>FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna / FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna</p>	<p>Universal Declaration of Human Rights (UDHR)</p>
<p>YK:n yleismaailmallinen määräaikaistarkastelu (UPR) Vuosittain, kerrallaan 48 jäsenmaan ihmisoikeustilanne arvioidaan määräaikaistarkastelussa. Otettiin käyttöön vuonna 2006. Tarkastelun aikana valtion on esitettävä ihmisoikeusneuvostolle, mitä toimenpiteitä se on tehnyt ihmisoikeuksien edistämiseksi ja ihmisoikeussopimusten velvoitteiden toimeenpanemiseksi. Käytetään myös suomenkielessä usein englanninkielistä lyhennettä UPR.</p>	<p>Den universella periodiska granskningen i FN:s råd för de mänskliga rättigheter (UPR)</p>	<p>Universal Periodic Review (UPR)</p>
<p>yleiskommentit/yleissuosituks</p>	<p>allmänna kommentarer/rekommendationer</p>	<p>general comments/recommendations</p>

YK:n sopimusvalvontaelimet julkaisevat toimeenpanon tueksi tulkintoja ja suosituksia sopimusten sisältöön ja tavoitteisiin liittyvissä asioissa. Yleiskommentit ja yleissuositukset eivät ole oikeudellisesti velvoittavia.

yleinen peruseraportti

YK:n sopimusvalvontaelimille annettava sopimusvaltion yleisraportti, jossa perustiedot valtiosta, sen väestöstä, valtiosäännöstä, lainsäädännöstä, oikeuslaitoksesta, tilastot, jne.

gemensamma kärndokument

Common Core Document (CCD)

Yleissopimus ihmisoikeuksien ja ihmisarvon suojaamiseksi biologian ja lääketieteen alalla: Yleissopimus ihmisoikeuksista ja biolääketieteestä

Konventionen angående skydd av de mänskliga rättigheterna och människans värdighet med avseende på tillämpningen av biologi och medicin: konvention om de mänskliga rättigheterna och biomedicinen

Convention for the protection of Human Rights and dignity of the human being with regard to the application of biology and medicine: Convention on Human Rights and Biomedicine

Yleissopimus lapsen oikeuksista

Lapsen oikeuksien sopimuksen ja lapsen oikeuksien kohdalla käytetään usein monikkomuotoa ”lasten oikeuksien”. Oikea muoto on kuitenkin ”lapsen”. Yksikkömuodolla ”lapsen” korostetaan, että kyse on jokaiselle yksittäiselle lapselle turvatuista oikeuksista. Sopimukseen liittyvät valinnaiset pöytäkirjat lasten osallistumisesta aseellisiin selkkauksiin (2000), lasten myynnistä, lapsiprostituutiosta ja lapsipornografiasta (2000) sekä valitusmenettelystä (2014).
Finlex SopS 60/1991

Konventionen om barnens rättigheter
Fakultativt protokoll angående barns inblandning i väpnad konflikt, fakultativt protokoll angående handel med barn, barnprostitution och barnpornografi, fakultativt protokoll till konventionen om barnens rättigheter om ett klagomålsförfarande

Lähde: ulkoministeriö

Convention on the Rights of the Child (CRC)
Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the involvement of children in armed conflict, Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the sale of children, child prostitution and child pornography, Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on a communications procedure

IHMISOIKEUSSANASTO: EUROOPAN NEUVOSTO (EN)

SUOMI	RUOTSI	ENGLANTI
<p>Alueellisia kieliä tai vähemmistökieliä koskeva eurooppalainen peruskirja Finlex SopS 23/1998</p>	<p>Europeisk stadga om landsdels- eller minoritetsspråk https://rm.coe.int/16806d35de</p>	<p>European charter for regional or minority languages https://rm.coe.int/168007bf4b</p>
<p>Euroopan ihmisoikeussopimus, yleissopimus ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi (EIS) Euroopan neuvosto hyväksyi yleissopimuksen ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi vuonna 1950. Sopimukselle on laadittu kuusitoista lisäpöytäkirjaa. Finlex SopS 63/1999</p>	<p>Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna, konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europeiska människorättskonvention, Europakonvention) http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_SWE.pdf</p>	<p>European Convention on Human Rights, Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (ECHR) http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf</p>
<p>Euroopan ihmisoikeustuomioistuin (EIT) http://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=home</p>	<p>Europeiska domstolen för mänskliga rättigheterna Lähde: Euroopan Ihmisoikeussopimus / Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna, II osa</p>	<p>European Court of Human Rights Lähde: Euroopan Ihmisoikeussopimus / European Convention on Human Rights, II osa</p>
<p>Euroopan neuvosto (EN) Hallitustenvälinen järjestö, jonka perustehtävänä on ihmisoikeuksien, moniarvoisen demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen turvaaminen ja kehittäminen. Sekoitetaan usein Euroopan unionin Eurooppa-neuvostoon. http://hub.coe.int</p>	<p>Europarådet Lähde: Euroopan Ihmisoikeussopimus / Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna</p>	<p>Council of Europe Lähde: Euroopan Ihmisoikeussopimus / European Convention on Human Rights</p>

Euroopan neuvoston ihmisoikeusvaltuutettu http://www.coe.int/web/commissioner	Europarådets kommissarie för mänskliga rättigheter	Commissioner for Human Rights Lähde: Euroopan Ihmisoikeussopimus / European Convention on Human Rights, II osa 36 artikla
Euroopan neuvoston ministerikomitea http://www.coe.int/t/cm/home_en.asp	Europarådets ministerkommitté	Committee of Ministers
Euroopan neuvoston parlamentaarinen yleiskokous http://assembly.coe.int/nw/Home-EN.asp	Europarådets parlamentariska församling / parlamentarikerförsamling	Parliamentary Assembly
Euroopan neuvoston yleissopimus ihmiskaupan vastaisesta toiminnasta Finlex SopS 44/2012	Europarådets konvention om bekämpande av människohandel	Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings and its Explanatory Report http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Reports/Html/197.htm
Euroopan paikallis- ja aluehallinnon kongressi http://www.coe.int/t/congress/default_en.asp	Europarådets kongress för lokala och regionala organ	Congress of Local and Regional Authorities of the Council of Europe
Euroopan rasisminvastainen komissio http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/ecri/default_en.asp	Europeiska kommissionen mot rasism och intolerans	European Commission against Racism and Intolerance (ECRI)
Euroopan romanifoorumi http://www.ertf.org	Europeiska romska forumet	European Roma and Travellers' Forum (ERTF)

<p>Euroopan sosiaalinen peruskirja (ESP) Euroopan sosiaalinen peruskirja hyväksyttiin vuonna 1961, ja se tuli kansainvälisesti voimaan vuonna 1965. Sopimus on nk. menusopimus, joka antaa sopimusvaltiolle mahdollisuuden valita tietyissä rajoissa ne velvoitteet, joihin se sitoutuu. Sen toteutumista valvoo sosiaalisten oikeuksien komitea. Ks. Uudistettu Euroopan sosiaalinen peruskirja. Finlex SopS 80/2002</p>	<p>Europeiska sociala stadgan Lähde: ulkoministeriö</p>	<p>European Social Charter (ESC) http://www.coe.int/T/DGHL/Monitoring/SocialCharter/</p>
<p>Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitea http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/socialcharter/ecsr/ecsrdefault_en.asp</p>	<p>Europeiska kommittén för sociala rättigheter</p>	<p>European Committee of Social Rights (ECSR)</p>
<p>Eurooppalainen komitea kidutuksen ja epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen estämiseksi http://www.cpt.coe.int/en/about.htm</p>	<p>Europeiska kommittén om förhindrande av tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning</p>	<p>European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment</p>
<p>Eurooppalainen yleissopimus kidutuksen ja epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen estämiseksi Finlex SopS 17/2002</p>	<p>Europeiska konventionen till förhindrande av tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning Lähde: ulkoministeriö</p>	<p>European Convention for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment http://www.cpt.coe.int/en/documents/ecpt.htm</p>
<p>Kansallisten vähemmistöjen suojelua koskeva puiteyleissopimus Finlex SopS 2/1998</p>	<p>Ramkonventionen för skydd av nationella minoriteter Lähde: ulkoministeriö</p>	<p>Framework Convention For The Protection Of National Minorities http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/QueVolezVous.asp?NT=157&CL=ENG</p>

Uudistettu Euroopan sosiaalinen peruskirja

Vuonna 1996 hyväksytty Uudistettu Euroopan sosiaalinen peruskirja korvasi Euroopan sosiaalisen peruskirjan vuodelta 1961. Uudistettuun peruskirjaan sisällytettiin joitakin uusia oikeuksia ja joidenkin määräysten sisältöä muutettiin sekä sopimuspuolten sitoutumisvelvollisuuden vähimmäistasoa koskevia määräyksiä muutettiin.
Finlex SopS 80/2002

Den reviderade europeiska sociala stadgan

Lähde: ulkoministeriö

Revised European Social Charter

<http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/163.htm>

IHMISOIKEUSSANASTO: EUROOPAN UNIONI (EU)

SUOMI	RUOTSI	ENGLANTI
EU:n suuntaviivat Ihmisoikeuksia koskevat suuntaviivat ovat kiinteä osa EU:n ihmisoikeuspolitiikkaa, ja niillä ohjataan unionin toimintaa ihmisoikeuskysymyksissä. Ensimmäiset suuntaviivat laadittiin kuolemanrangaistuksesta vuonna 1998. Sen jälkeen suuntaviivoja on annettu mm. kidutuksesta, ihmisoikeuspuolustajista ja lapsen oikeuksista. http://europa.eu/legislation_summaries/human_rights/human_rights_in_third_countries/index_fi.htm	EU:s riktlinjer / EU-riktlinjer	EU guidelines
Euroopan oikeusasiamies http://www.ombudsman.europa.eu/fi/home.faces	Europeiska ombudsmannen Lähde: Euroopan parlamentin ja neuvoston päätös / Europaparlamentets och rådets beslut 1093/2012/EU	European Ombudsman Lähde: Euroopan parlamentin ja neuvoston päätös / Decision of the European Parliament and of the Council 1093/2012/EU
Euroopan parlamentin vetoomusvaliokunta http://www.europarl.europa.eu/committees/en/peti/home.html	Europaparlamentets utskott för framställningar	Committee on Petitions of the European Parliament (PETI)
Euroopan unionin ihmisoikeus- ja demokratiastrategia http://eeas.europa.eu/human_rights/index_en.htm	Europeiska unionens strategiska ram för mänskliga rättigheter och demokrati	EU Strategic Framework on Human Rights and Democracy

Euroopan unionin ministerineuvoston ihmisoikeustyöryhmä (COHOM) http://eeas.europa.eu/human_rights/workgroup/index_en.htm	Arbetsgrupp för de mänskliga rättigheterna, Europeiska unionens ministerråds människorättsarbetsgrupp (COHOM)	Human Rights Working Group / Working Party on Human Rights (COHOM)
Euroopan unionin perusoikeuskirja http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/charter/index_en.htm	EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna	Charter of Fundamental Rights of the European Union
Euroopan unionin perusoikeusvirasto (FRA) http://fra.europa.eu/en	Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter (FRA)	European Union Agency for Fundamental Rights (FRA)
Euroopan unionin tuomioistuin http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/court-justice/index_en.htm	Europeiska unionens domstol (EU-domstolen)	European Court of Justice (ECJ)
Euroopan unionin vuosittainen ihmisoikeusraportti http://eeas.europa.eu/human_rights/index_en.htm	EU:s årliga rapport om mänskliga rättigheter	EU Annual Report on Human Rights
Eurooppalaisen demokratian ja ihmisoikeuksien rahoitusväline http://ec.europa.eu/europeaid/how/finance/eidhr_en.htm	Europeiska instrumentet för demokrati och mänskliga rättigheter	European Instrument for Democracy and Human Rights (EIDHR)

<p>Ihmisoikeuksien alivaliokunta Euroopan parlamentin ihmisoikeuksien alivaliokunta on ulkoasiainvaliokunnan alivaliokunta. Alivaliokunta järjestää kuulemistilaisuuksia ja keskusteluja ihmisoikeuskysymyksistä sekä antaa mietintöjä ja päätöslausemia. Se laatii vuosittain mietinnön, joka käsittelee maailmanlaajuisia ihmisoikeustilannetta. Alivaliokunta jakaa lisäksi vuosittain Saharov-palkinnon mielipiteenvapauden puolesta. http://www.europarl.europa.eu/committees/fi/DR01/home.html</p>	<p>underutskott/underutskottet om mänskliga rättigheter</p>	<p>Human Rights Subcommittee</p>
<p>ihmisoikeuksista vastaava EU:n erityisedustaja / EU:n ihmisoikeuksien erityisedustaja http://eeas.europa.eu/policies/eu-special-representatives/index_en.htm</p>	<p>EU:s särskilda representant för mänskliga rättigheter Lähde: Neuvoston päätös / Rådets beslut 2012/440/YUTP</p>	<p>EU Special Representative (EUSR) for Human Rights Lähde: Neuvoston päätös / Council decision 2012/440/YUTP</p>
<p>ihmisoikeuslauseke EU:n ulkopuolisten maiden kanssa tehtyihin kauppaa- tai yhteistyösopimukseen sisältyy lauseke, jonka mukaan ihmisoikeudet ovat olennainen osa sopimuspuolten välisiä suhteita.</p>	<p>människorättsklausul</p>	<p>human rights clause</p>

**IHMISOIKEUSSANASTO: EUROOPAN
TURVALLISUUS- JA YHTEISTYÖJÄRJESTÖ
(ETYJ)**

SUOMI	RUOTSI	ENGLANTI
<p>Etyjin demokraattisten instituutioiden ja ihmisoikeuksien toimisto (ODIHR) Käytetään usein myös suomen kielessä lyhennettä ODIHR. http://www.osce.org/odihr</p>	<p>OSSE:s kontor för demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter</p>	<p>OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR)</p>
<p>Etyjin demokraattisten instituutioiden ja ihmisoikeuksien toimiston johtaja http://www.osce.org/node/109066</p>	<p>direktören för OSSE:s kontor för demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter</p>	<p>Director of the OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights</p>
<p>Etyjin ihmiskaupan vastainen erityisedustaja http://www.osce.org/what/trafficking</p>	<p>OSSE:s särskilda representant mot människohandel</p>	<p>OSCE Special Representative and Co-ordinator for Combating Trafficking in Human Beings (SR/CTHB)</p>
<p>Etyjin mediavaltuutettu http://www.osce.org/fom</p>	<p>OSSE:s mediarepresentant (RFoM)</p>	<p>OSCE Representative on Freedom of the Media (RFoM)</p>
<p>Etyjin parlamentaarinen yleiskokous http://www.oscepa.org</p>	<p>OSSE:s parlamentarikerförsamling (OSSE-PA)</p>	<p>OSCE Parliamentary Assembly</p>
<p>Etyjin pysyvä neuvosto http://www.osce.org/pc</p>	<p>OSSE:s permanenta råd</p>	<p>OSCE Standing Committee</p>

<p>Etyjin pääsihteeri http://www.osce.org/sg</p>	<p>OSSE:s generalsekreterare</p>	<p>OSCE Secretary General</p>
<p>Etyjin sihteeristö http://www.osce.org/secretariat</p>	<p>OSSE:s sekretariat</p>	<p>OSCE Secretariat</p>
<p>Etyjin sovittelu- ja välitystuomioistuin Etyjin ministerineuvosto hyväksyi vuonna 1992 sopimuksen sovittelu- ja välitystuomioistuimesta (Convention on Conciliation and Arbitration within the OSCE). Etyjin osanottajavaltio voi kääntyä tuomioistuimen puoleen kiistassa yhden tai useamman valtion välillä. Tuomioistuin esittää osapuolille suosituksia, joiden hyväksymisestä osapuolet voivat päättää 30 päivän aikana. Jos suosituksia ei hyväksytä ja osapuolet voivat päättää asian viemisestä sitä varten perustettavaan välitystuomioistuimeen. http://www.osce.org/cca</p>	<p>OSSE:s skiljedomstolen</p>	<p>OSCE Court of Conciliation and Arbitration (CCA)</p>
<p>Etyjin vähemmistövaltuutettu http://www.osce.org/hcnm</p>	<p>OSSE:s högkommissarie för nationella minoriteter (HCNM)</p>	<p>High Commissioner on National Minorities (HCNM)</p>
<p>inhimillinen ulottuvuus Etyjin Wienin seurantakokouksen loppuasiakirjassa vuonna 1989 nousi esille inhimillisen ulottuvuuden käsite, millä tarkoitetaan laajasti kaikkia Etyjin ihmisoikeuksia ja perusvapauksia käsitteleviä kysymyksiä, periaatteita ja sitoumuksia. Etyj järjestää säännöllisesti kokouksia, joissa käsitellään inhimilliseen ulottuvuuteen liittyviä kysymyksiä ja</p>	<p>mänsklig dimension</p>	<p>human dimension</p>

teemoja. Inhimillisen ulottuvuuden toimeenpanoa tarkastellaan erityisissä kokouksissa (Human Dimension Implementation Meetings). Etyjin demokraattisten instituutioiden ja ihmisoikeuksien toimisto (ODIHR) kerää tietoa inhimillisen ulottuvuuden toimeenpanosta Etyjin osanottajavaltioissa.
Lisätietoja: <http://www.osce.org/odihr/43546>

Minsk-ryhmä

Johtaa Etyjin toimia, joilla etsitään rauhanomaista ratkaisua Vuoristo-Karabahin konfliktiin. Toimintaa kutsutaan Minskin prosessiksi. Vuonna 1992 perustettua Minsk-ryhmää johtavat yhdessä Ranska, Venäjä ja Yhdysvallat. Suomi on yksi ryhmän pysyvistä jäsenistä.
<http://www.osce.org/mg>

Minsk-gruppen

Minsk Group

IHMISOIKEUSSANASTO: ALUEELLISET IHMISOIKEUSJÄRJESTELMÄT

SUOMI

Aasialainen ihmisoikeusperuskirja

Joukko aasialaisia ihmisoikeusaktivisteja ja -järjestöjä laati aasialaisen ihmisoikeusperuskirjan vuonna 1998. Tarkoituksena oli nostaa esille kansalaisyhteiskunnan näkemyksiä ihmisoikeuksista. Asiakirja on statukseltaan täysin epävirallinen.
<http://material.ahrchk.net/charter/>
Ks. myös ASEANin ihmisoikeusjulistus.

RUOTSI

Asiatiska stadgan för mänskliga rättigheter

ENGLANTI

Asian Human Rights Charter

Afrikan ihmisoikeuksien ja kansojen oikeuksien peruskirja

Afrikan yhtenäisyysjärjestö (Organization of African Unity, OAU) hyväksyi peruskirjan vuonna 1981. Sen pohjana käytettiin laajasti muita kansainvälisiä ihmisoikeussopimuksia. Peruskirjaan liittyvät muun muassa lisäpöytäkirjat Afrikan ihmisoikeuksien ja kansojen oikeuksien tuomioistuimen perustamisesta (Protocol to the African Charter on Human and Peoples' Rights on the Establishment of the African Court on Human and Peoples' Rights, 1998; astui voimaan 2004) ja naisten oikeuksista (Protocol to the African Charter on Human and Peoples' Rights on the Rights of Women in Africa, 2003). Peruskirjan erityisluonteena on kollektiivioikeuksien painottaminen.
<http://www.achpr.org/instruments/achpr/>

Afrikanska stadgan för mänskliga och folkens rättigheter

African Charter on Human and Peoples' Rights (the Banjul Charter)

<p>Afrikan ihmisoikeuksien ja kansojen oikeuksien toimikunta Edellisen valvontaelin. http://www.achpr.org</p>	<p>Afrikanska kommissionen för mänskliga och folkens rättigheter</p>	<p>African Commission on Human and Peoples' Rights</p>
<p>Afrikan ihmisoikeuksien ja kansojen oikeuksien tuomioistuin http://www.african-court.org/en/</p>	<p>Afrikanska domstolen för mänskliga rättigheter</p>	<p>African Court on Human and Peoples' Rights</p>
<p>Afrikan lapsen oikeuksien asiantuntijakomitea</p>	<p>Afrikanska expertkommittén för barnets rättigheter</p>	<p>African Committee of Experts on the Rights and Welfare of the Child</p>
<p>Afrikan lapsen oikeuksien peruskirja http://www.achpr.org/instruments/child/</p>	<p>Afrikanska stadgan för barnets rättigheter</p>	<p>African Charter on the Rights and Welfare of the Child</p>
<p>Amerikan ihmisoikeussopimus (San José'n sopimus) Amerikan valtioiden järjestö (Organization of American States, OAS) hyväksyi ihmisoikeussopimuksen 1969 San Joséssa Costa Ricassa. Sen mallina käytettiin Euroopan ihmisoikeussopimusta. Sopimusta on täydennetty mm. nk. San Salvadorin pöytäkirjalla ja kuolemanrangaistuksen poistamista koskevalla lisäpöytäkirjalla. http://www.oas.org/dil/treaties_B-32_American_Convention_on_Human_Rights.htm</p>	<p>Amerikanska konvention om de mänskliga rättigheterna</p>	<p>American Convention on Human Rights (Pact of San José)</p>
<p>Interamerikkalainen ihmisoikeuskomissio http://www.oas.org/en/iachr/</p>	<p>Interamerikkalainen kommissionen för mänskliga rättigheter (IACHR)</p>	<p>Inter-American Commission on Human Rights</p>

Interamerikkalainen ihmisoikeustuomioistuin http://www.corteidh.or.cr/index.php/en	Interamerikkalaiset oikeudet ihmisten	Inter-American Court of Human Rights
Interamerikkalainen tahdonvastaisia katoamisista koskeva sopimus http://www.oas.org/juridico/english/treaties/a-60.html	Interamerikkalaiset sopimukset pakotetuista kadonneista	Inter-American Convention on the Forced Disappearance of Persons
Amerikkalaiset kidutuksen ehkäisemistä ja rangaistamista koskeva sopimus http://www.oas.org/juridico/english/treaties/a-51.html	Interamerikkalaiset sopimukset ehkäisystä ja rangaistuksesta väkivallasta	Inter-American Convention to Prevent and Punish Torture (IACPPT)
Amerikkalaiset naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemistä, rangaistamista ja poistamista koskeva sopimus http://www.oas.org/juridico/english/treaties/a-61.html	Interamerikkalaiset sopimukset väkivallasta naisiin	Inter-American Convention on the Prevention, Punishment, and Eradication of Violence against Women
Amerikkalaiset vammaisten henkilöiden syrjinnän poistamista koskeva sopimus http://www.oas.org/juridico/english/treaties/a-65.html	Interamerikkalaiset sopimukset syrjinnän poistamisesta	Inter-American Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Persons with Disabilities
Arabialainen ihmisoikeusperuskirja Arabiliitto (League of Arab States) hyväksyi arabialaisen ihmisoikeusperuskirjan vuonna 1994.	Arabialainen ihmisoikeusperuskirja	Arab Charter on Human Rights

<p>Peruskirjassa viitataan niin YK:n yleismaailmalliseen ihmisoikeuksien julistukseen kuin myös Kairon julistukseen ihmisoikeuksista islamissa.</p>		
<p>Arabivaltioiden ihmisoikeuskomitea</p>	<p>Arabstaternas kommitté för mänskliga rättigheterna</p>	<p>Human Rights Commission of the Arab States</p>
<p>ASEANin ihmisoikeusjulistus Kaakkois-Aasian valtioiden yhteistyöjärjestö ASEANin ihmisoikeusjulistus hyväksyttiin vuonna 2012. Julistus sai osakseen laajaa kritiikkiä esimerkiksi ihmisoikeusjärjestöiltä, jotka katsoivat julistuksen olevan ristiriidassa YK:n ihmisoikeusjulistuksen ja kansainvälisten ihmisoikeussopimusten kanssa. http://www.asean.org/news/asean-statement-communicues/item/asean-human-rights-declaration</p>	<p>ASEAN:s deklaration om mänskliga rättigheter</p>	<p>ASEAN Human Rights Declaration</p>
<p>ASEANin maiden hallitusten välinen ihmisoikeustoimikunta http://www.asean.org/communities/asean-political-security-community/category/asean-intergovernmental-commission-on-human-rights-aichr</p>	<p>ASEAN:s mellanstatliga kommission för mänskliga rättigheter</p>	<p>ASEAN Intergovernmental Commission on Human Rights (AICHR)</p>
<p>Bangkokin julistus Aasian maiden kokouksessa vuonna 1993 hyväksyttiin nk. Bangkokin julistus ihmisoikeuksista. Julistuksen sisältöä kritisoitiin ihmisoikeuksien universaalisuusperiaatteen vastaiseksi. Tämän vuoksi yli sata aasialaista ihmisoikeusjärjestöä laati oman julistuksensa, Bangkok NGO Declaration on Human Rights.</p>	<p>Bangkokdeklarationen</p>	<p>Bangkok Declaration</p>

<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G93/125/95/PDF/G9312595.pdf?OpenElement>

**Kairon julistus ihmisoikeuksista islamissa /
Kairon islamilainen ihmisoikeusjulistus /
Kairon julistus**

Muslimimaiden järjestö (Organization of the Islamic Conference, OIC) hyväksyi Kairon ihmisoikeusjulistuksen vuonna 1990 Egyptissä.

Kairodeklarationen om de mänskliga rättigheterna i islam

Cairo Declaration on Human Rights in Islam